

CULTURAL

HERITAGE

COUNTS

FOR

EUROPE

ÖSSZEFOGLALÓ ÉS STRATÉGIAI AJÁNLÁSOK

A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG SZÁMÍT EURÓPÁNAK

CHCFE MUNKACSOPORT

E projektet támogatta az Európai Unió Kultúra Programja.

Az Európai Bizottság e kiadvány elkészítéséhez nyújtott támogatása nem jelent semmilyen elvárást a tartalommal kapcsolatosan, mely kizárólag a szerzők nézeteit tükrözi, és a Bizottság nem visel felelősséget az itt közölt információk bármilyen felhasználása kapcsán.

E kiadvány megjelenését szintén támogatta a

BERTELSMANN

● **EUROPA NOSTRA (Az európai kulturális örökségvédelem hangja):**

IRÁNYÍTÓ TESTÜLET: : John Sell operatív alelnök,
Piet Jaspert testületi tag and Sneška Quaedvlieg-Mihailović főtítkár
PROJEKTKOORDINÁCIÓ: Louise van Rijckevorsel
és Danae Anastopoulos-Chaimowicz, brüsszeli iroda

● **ENCATC (Kulturális Közigazgatási Képzési Központok Európai Hálózata):**

IRÁNYÍTÓ TESTÜLET: Prof. Dr. Claire Giraud-Labalte, ENCATC Örökség Megértése Témacsoport elnöke és ENCATC nagykövet
PROJEKTKOORDINÁCIÓ: GiannaLia Cogliandro Beyens vezérigazgató
PROJEKTKOMMUNIKÁCIÓ: Elizabeth Darley, kommunikációs igazgató

● **HERITAGE EUROPE (Történelmi városok és régiók európai szövetsége):**

IRÁNYÍTÓ TESTÜLET: Brian Smith, főtítkár

● **KRAKKÓI NEMZETKÖZI KULTURÁLIS KÖZPONT (ICC):**

IRÁNYÍTÓ TESTÜLET: Prof. Dr. Jacek Purchla, igazgató
KUTATÓK: Joanna Sanetra-Szeliga és Dr. Katarzyna Jagodzińska,
Európai Örökség Kutatóintézete

● **RAYMOND LEMAIRE INTERNATIONAL CENTRE FOR CONSERVATION at KU Leuven (RLICC):**

IRÁNYÍTÓ TESTÜLET: Prof. Dr. Koenraad Van Balen, Igazgató
KUTATÓK: Aziliz Vandesande, Clara Thys és Dr. Sigrid Van der Auwera

● **THE HERITAGE ALLIANCE, England (UK):**

IRÁNYÍTÓ TESTÜLET: Kate Pugh, elnök

CHCFE JELENTÉS

KUTATÓCSOPORT

ICC, KRAKKÓ: Dr. Katarzyna Jagodzińska, Prof. Dr. Jacek Purchla és Joanna Sanetra-Szeliga, valamint Przemysław Niedźwiecki és Dr. Karolina Tylus
RLICC, KU LEUVEN: Clara Thys, Aziliz Vandesande, Prof. Dr. Koenraad Van Balen és Dr. Sigrid Van der Auwera, valamint Prof. Dr. Luc Verpoest

SZERKESZTŐSÉG

Prof. Dr. Claire Giraud-Labalte, az ENCATC részéről
Kate Pugh, The Heritage Alliance részéről
Sneška Quaedvlieg-Mihailović, az Europa Nostra részéről
Joanna Sanetra-Szeliga, a krakkói ICC részéről
Brian Smith, a Heritage Europe részéről
Aziliz Vandesande, Clara Thys a Leuven-i RLICC részéről

A KIADVÁNYOK KOORDINÁCIÓJA

Joanna Sanetra-Szeliga, a CHCFE munkacsoport részéről

GRAFIKAI TERV Radoszek Arts

LEKTORÁLTA Dr. Fejérdy Tamás (ICOMOS), Fogarasi Barbara

TÖRDELÉS Aleksandra Szczepan

FORDÍTÁS Rácz Miklós

Az elektronikus változat elérhető a következő címen:
www.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope

A CHCFE munkacsoport nevében kiadta
a Nemzetközi Kulturális Központ, Krakko.
2015 június

© Minden jog fenntartva – CHCFE Munkacsoport

Teljes jelentés: ISBN 978-83-63463-27-4

ELŐSZÓ

*Nem minden
megszámlálható,
ami számít,
és nem minden
számít, ami
megszámlálható.*

ALBERT EINSTEINNEK
TULAJDONÍTT IDÉZET

Öröm számomra, hogy bemutathatom a Kulturális örökség számít Európának (Cultural Heritage Counts for Europe) jelentést, amely tanúsítja a kulturális örökségnek azt a rendkívüli erejét, amellyel életünk minőségét jobbá tudja tenni. Európa minden pontján a műemlék épületek, műemléki és régészeti helyszínek, történelmi városnegyedek és kultúrtájak kincsestára képes valamennyiünket meghihetni és gazdagítani, és hozzásegíteni ahhoz, hogy kifejlesszük és ápoljuk magunkban egy nagyobb közösséghez való tartozásunk érzését.

A kulturális örökség pótolhatatlan kulturális, társadalmi, környezeti és gazdasági értékű tőke. Ez igaz Európára, amint a világ többi részére is. Ezt a szívünkkel és eszünkkel is tudjuk, az örökségünk megőrzéséhez szükséges döntéseket és befektetéseket azonban nem elég csak mély érzésekre és szilárd hitekre alapozni. Tényekre és számokra is szükségünk van, hogy ezeket a meggyőződésekkel bizonyítani és érzékeltetni tudjuk. Az örökségünk értékének megfogalmazása, hatásainak és hasznának mennyiségi és minőségi bizonyítékaival valóban megerősítheti Európában a kulturális örökség hangját.

Az e jelentésben bemutatott, egész Európát átfogó bizonyítékok elmélyítik és elősegítik a kulturális örökség, mint az erőforrásokat kímélő fejlődés kulcsfontosságú összetevőjének megértését, ismeretét és tudatosítását. Lényeges, hogy bevonjuk ezt a helyi, regionális, nemzeti és európai döntéshozatalba, biztos alapot nyújtva ezáltal az örökséget érintő igazgatási lépésekhez. Hasonlóképpen, ez a fajta bizonyíték értelmezhető információt nyújt minden típusú befektetőnek – kormányzatoknak, ingatlanfejlesztőknek, magántulajdonosoknak, műpártolóknak, társadalmi szervezeteknek –, akiknek a lehetőségeket egybevetve kell döntéseiket meghozniuk.

A CHCFE munkacsoport hat tagja értékes szolgálatot tett Európának a kulturális örökségünk gazdasági, társadalmi, kulturális és környezeti hatásainak bemutatásával. Nagyra becsülöm a munkacsoport mind a hat tagjának közös erőfeszítését, együttes tudományos és döntéshozatali szakértelmét és elkötelezettségét. E program eredménye bizonyítja a különböző, észak-, dél-, nyugat-, kelet- és közép-európai tudományos és élettapasztalatokkal bíró partnerek európai együttműködésének hozzáadott értékét.

Végül, köszönet illeti az Európai Bizottságot a kulturális örökség számít Európának program iránti bizalmáért és támogatásáért. Üdvözljük azt, hogy napjainkban az Európai Unió példa nélküli módon elismeri a kulturális örökséget, mint a fenntartható Európa stratégiai erőforrását. Hisszük, hogy ez a jelentés egy még erőteljesebb érvrendszert juttat el az EU intézményeinek és tagállamainak annak érdekében, hogy a kulturális örökség hatásainak vizsgálatában átfogó megközelítéseket, a kulturális örökségre vonatkozó intézkedésekben pedig egy integrált szemléletet alakítsanak ki és fejlesszenek tovább.

A CHCFE munkacsoport nevében

PLÁCIDO DOMINGO,
az Europa Nostra elnöke

6	ÖSSZEFOGLALÓ ÉS STRATÉGIAI JAVASLATOK összeállította a CHCfE irányító testülete a CHCfE kutatócsoport támogatásával
---	--

7	AZ ÜGY
---	---------------

Projekt

Elvi és irányítási háttér

A munkacsoport

11	A TÉNYEK
----	-----------------

A felmérés hatásköre és léptéke

A kulturális örökség hatására vonatkozó
kutatások iránti növekvő érdeklődés

A kulturális örökség hatására vonatkozó
kutatások földrajzi kiterjedése

A kulturális örökség hatására vonatkozó
kutatások átfogó szemlélete felé

17	A TÍZ KULCSFONTOSÁGÚ EREDMÉNY
----	--------------------------------------

30	AZ ÖT STRATÉGIAI AJÁNLÁS
----	---------------------------------

A tényeken alapuló döntéshozatal támogatása

A hatások mérése

A tendenciák megfigyelése

Az adatok megosztása és terjesztése

A lehető legjobb hatások elérése

JEGYZETEK

JELENTÉS

Öszeállította a CHCFE kutatócsoportja a CHCFE irányító testületének támogatásával

(megj.: A szöveg megtalálható a teljes jelentés nyomtatott és elektronikus változatában is. Az elektronikus változatot ld. www.enactc.org/culturalheritagecountsforeurope)

1 BEVEZETŐ

- 1.1 A projekt háttere
- 1.2 Mit értünk kulturális örökség alatt?
- 1.3 A projekt céljai
- 1.4 A jelentés szerkezete
- 1.5 Korábbi kezdeményezések
- 1.6 A módszertan áttekintése

2 MAKROSZINT. A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG HATÁSA: ELMÉLET ÉS A DISKURZUS ELEMZÉSE

- 2.1 Bevezetés
- 2.2 Kulturális örökség — fogalom meghatározás, a szakpolitika és a diskurzus változásai
- 2.3 Érték vs. hatás
- 2.4 Visszas hatások
- 2.5 A hatások tipológiája felé
- 2.6 A hatások azonosításának módszerei

3 KÖZÉPSZINT. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG AZ EU-BAN: GAZDASÁGI, TÁRSADALMI, KULTURÁLIS ÉS KÖRNYEZETI HATÁS

- 3.1 Bevezetés
- 3.2 Fejlődés egy teljesebb szemlélet felé

3.3 A „négy pillér-elmélet”-től a „holisztikus négy terület-elmélet”-ig

3.4 A kulturális örökség hatásaira vonatkozó módszerek az európai kutatásban

3.5 A tanulmányok léptéke

3.6 A válaszadó csoportok

3.7 Közép- és Nyugat-Európa — különbségek a kulturális örökség lehetőségeinek megközelítésében

3.8 A hatások alcsoportjainak áttekintése az összegyűjtött tanulmányok alapján

3.9 A kulturális örökség hozzájárulása az Európa 2020 stratégiához

4. KÖVETKEZTETÉSEK

4.1 Makroszint — a kulturális örökség hatása: elméletek és a diskurzus elemzése

4.2 Középszint — kulturális örökség az EU-ban

4.3 Mikroszint — az Európai Unió műemlékvédelmi díjának (Europa Nostra-díj) jelöltjei köréből választott esettanulmányok a kulturális örökség hatásának mérésére

4.4 A kutatás eredményei

4.5 A továbbvezető út

* FÜGGELÉK. MIKROSZINT — HATÁSVIZSGÁLAT A GYAKORLATBAN: ESETTANULMÁNYOK

*1 Az épített örökség hatása a belgiumi Mechelenben, Belgium

*2 Történeti épületekben működő lengyelországi múzeumok hatása: a krakkói 19. századi Lengyel Művészeti Galéria és a Łódź-i ms2 (Múzeum Sztuki)

*3 Az Európai Unió Kulturális Örökség Díjének (Europa Nostra-díj) jelöltjei — a hatásvizsgálat elemzése

BIBLIOGRÁFIA

ÖSSZEFOGLALÓ ÉS STRATÉGIAI JAVASLATOK

AZ ÜGY

A PROJEKT

Az EU által finanszírozott *A kulturális örökség számít Európának* (CHCfE) című projekt 2013-ban indult, nagyra törő céllal: összegyűjteni és elemezni a kulturális örökség gazdasági, társadalmi, kulturális és környezeti hatásaira irányuló meglevő és hozzáférhető, tényeken alapuló kutatásokat és esettanulmányokat, hogy felmérhető legyen a kulturális örökség értéke, melyet az EU Miniszterek Tanácsa „a fenntartható Európa stratégiai erőforrásának” nyilvánított.¹ Az is célja volt a projektnek, hogy mind minőségi, mind mennyiségi értelemben tényszerű eredményeket nyújtson, melyek alátámasztják, hogy a kulturális örökség kulcsfontosságú módon járul hozzá az *Európa 2020 – Európai stratégia az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedésért*² c. programhoz, annak félidős felülvizsgálatakor.

A CHCfE projekt válaszol a *Towards an EU Strategy for Cultural Heritage — the Case for Research*³ c. helyzetfelmérő tanulmányra, melyet 2012-ben a European Heritage Alliance 3.3, egy a kulturális örökség tágabb területén működő, 32 európai nemzetközi hálózatot és szervezetet összefogó informális fórum nyújtott be az Európai Bizottságnak.⁴ Ez a tanulmány többek között kimutatta tényeken alapuló kutatások sürgető igényét, mind az európai, mind a nemzeti szintű irányítás stratégiai fejlesztésének érdekében, és hogy ezáltal az EU intézményei és a tagállamok teljes mértékben felismerjék a kulturális örökségnek, mint a fenntartható fejlődés hajtóerejének jelentőségét.

A CHCfE projektről készült – a kulcsmegállapításokat és a stratégiai javaslatokat tartalmazó – jelentés az EU intézményeinek és a tagállamoknak történő bemutatására akkor került sor, amikor az új Európai Bizottság megkezdte *A kulturális örökség integrált európai megközelítése felé* c. program megvalósítását (Európai Bizottság, 2014), úgy is, mint hozzájárulást az Európai Bizottság újonnan meghatározott tíz prioritásához.

A jelentés első nyilvános bemutatására 2015. június 12-én a norvégiai Oslo-ban került sor Navracsics Tibor, kulturális, oktatási, ifjúságpolitikai és sportügyi EU biztos és Vidar Helgesen, Európai Gazdasági Térség- és EU-ügyekért felelős norvég miniszter jelenlétében, az Europa Nostra éves konferenciáján.

FOGALMI ÉS SZAKPOLITIKAI HÁTTÉR

Az elmúlt néhány évtizedben mind európai, mind nemzetközi szinten jelentős fogalmi és igazgatási változásokra került sor, felismervén a kulturális örökség sokrétű és értékes hasznát a társadalom egésze számára.

A kulturális örökség fogalmi megítélésének alapvető átalakulása az 1970-es években észlelhető első, a megőrzés-központú megközelítéstől az értékalapú megközelítés felé való elmozdulással kezdődött. Azóta, nem csak Európában, hanem a világ többi részén is egyre erősödik a történeti környezet egybefoglaló-egységes természetének felismerése, ahol a tárgyi és szellemi összetevőket már nem tekintik különállónak. Hasonló jelentőségű, hogy az 1990-es években a „fenntarthatóság” alapelvei mind határozottabban jelentek meg a kulturális örökséget tárgyaló szakpolitikai dokumentumokban, egyre inkább a „fejlődés”, mint cél fogalmával együtt.

Ennél konkrétabban a CHCfE projekt fogalmi keretei és létrejöttének indíttatása 2005-ben az Európa Tanács védnöksége alatt elfogadott Faro-i Egyezmény⁵, és az UNESCO védnöksége alatt 2013 májusában elfogadott Hangzhou-i Nyilatkozat⁶ szelleméből és alapelveiből erednek.

A Faro-i Egyezmény és a Hangzhou-i Nyilatkozat a kulturális örökség megújult értelmezésének középpontjába az embereket és az emberi értékeket helyezi, míg a Hangzhou-i Nyilatkozat a kulturális örökséget a fenntartható fejlődés hajtóerejeként ismeri el.

Azt a szakpolitikai váltást, amely a CHCfE projekthez vezetett, erősíti napjainkban a kulturális örökség fontosságának EU szinten megnövekedett elismerése. Ez különösen nyilvánvaló lett a 2010 decemberében az Európai Unió Tanácsának belga soros elnöksége által Brugge-ben rendezett konferencián⁷, és a litván soros elnökség által 2013 novemberében rendezett vilniusi konferencián is⁸, melyeken valamennyi meghatározó közösségi szereplő és a civil társadalom is aktívan részt vett.

Ez a politikai lendület 2014-ben egy sorozat hosszú távú irányítási dokumentumban csúcsondott ki, melyeket az EU Miniszterek Tanácsa a görög és az olasz elnökségek idején fogadott el, nevezetesen *A fenntartható Európa stratégiai erőforrásául szolgáló kulturális örökségről*⁹ (elfogadva 2014. május 21-én) és *A kulturális örökség vonatkozásában a partícipatív kormányzásról*¹⁰ (elfogadva 2014. nov. 25-én), valamint a Kulturális örökség integrált európai megközelítése felé¹¹ c. közlemény, melyet az Európai Bizottság 2014 július 22-én fogadott el.

További jelzés a Bizottság növekvő, a kulturális örökség potenciális haszna iránti érdeklődéséről a Horizon 2020 kulturális örökség szakértői csoportja által készített jelentés kiadása 2015 áprilisában. A *Getting Cultural Heritage Work for Europe* (Európai Bizottság, 2015) újító irányítási keretrendszerre tesz javaslatokat, és a kulturális örökséghez kapcsolódó kutatásokra és innovációra vonatkozó teendőket állít fel 2020-ig.¹²

Ezen felül az Európai Unió Tanácsának következtetései a 2015–2018-as időszakra szóló kulturális munkatervről a négy prioritása egyikeként határozták meg a kulturális örökséget, és jelezte annak szükségességét az EU számára, hogy a kulturális örökséget érintő, tényeken alapuló irányítás előfeltételeként biztosítson erőforrásokat a kulturális statisztika számára. Szintén fontos megemlíteni, hogy az Új Narratíva Európának kezdeményezés¹⁴, melyre 2013-ban és 2014-ben került sor, az egész európai projekt számára emlékeztetett közös történelmünk és örökségünk elemi jelentőségére.

A kulturális örökségre vonatkozó szakpolitika ugyanezen lendülete tapasztalható az Európai Tanács szélesebb európai szintjén. Legújabbán a kulturális örökségért felelős miniszterek 6. konferenciája, melyet az Európa Tanács belga elnöksége alatt Namur-ban tartottak, elfogadta Namur-i Nyilatkozatot, felhívást fogalmazva meg „a kulturális örökség közös európai stratégiájáért”, melynek kidolgozása az Európa Tanács feladata, szoros együttműködésben az Európai Unióval, megfelelően bevonva a civil társadalmat képviselő szervezeteket.¹⁵

Végül, de nem utolsó sorban, az Európai Unió Tanácsának újabb, az Európai Bizottság és az Európai Parlament által is támogatott, a Kulturális Örökség Európai évének 2018-ban történő megrendezésére vonatkozó előterjesztése kedvező felhívást jelent valamennyi, az örökség terén érintett, mind nyilvános, mind civil szereplő számára Európában, hogy egyesítsék erőiket, és ébresszék fel a kulturális örökség értékét, sokrétű gazdasági, társadalmi, kulturális és környezeti hasznát elismerő tudatosságot.

Az említett fogalmi és szakpolitikai változások megerősítik a kulturális örökség, mint erőforrás fontosságát a fenntartható és békés Európa számára. Kifejezik továbbá az EU intézményeinek eltökéltségét a kulturális örökség integrált irányítási szemléletének kifejlesztésére és megvalósítására.

Ennél fogva döntő jelentőségű, hogy az EU intézményei és a tagállamok (a kormányzás minden szintjén) a következő években fektessék be a szükséges erőforrásokat a kulturális örökség gazdasági, társadalmi, kulturális és környezeti hatásait jelző mennyiségi és minőségi adatok gyűjtésébe, szilárd alapot teremtve ezzel a kulturális örökséget érintő bármely jövőbeli EU stratégia, politika és intézkedés számára.

A MUNKACSOPORT

A kulturális örökség számít Európának az EU Kultúra Programja (2007-2013) által támogatott kétéves projekt 2013 júliusában indult hat intézmény partnerségében: az Europa Nostra (mely projektkoordinátorként működött), az *ENCATC* (Kulturális Közigazgatási Képzési Központok Európai Hálózata), a *Heritage Europe* (a történelmi városok és régiók európai szövetsége), a krakkói Nemzetközi Kulturális Központ és a Leuven-i egyetemen működő Raymond Lemaire Nemzetközi Műemlékvédelmi Központ (RLICC), továbbá a Heritage Alliance (Anglia, Egyesült Királyság), mint társult partner részvételével.

A társulás tagjai egyesítik a széles körű szakértelmet, mely a *CHCFE* projekt sikeres megvalósításához szükséges. A European Heritage Alliance 3.3 három tagja, az Europa Nostra, *ENCATC* és *Heritage Europe* nagy múltú tapasztalattal rendelkezik az EU kulturális örökséget érintő szakpolitikai folyamataiban való részvétel terén. Mindhárom szervezet európai kiterjedésű hálózat, nagy számú tagot képviselnek a több, mint 1200 történelmi várostól (*Heritage Europe*), a kultúra és kulturális örökség tágabb területét átfogó 100 oktatási és képzési intézményen keresztül több, mint 200, nagyban összetett tagsággal rendelkező társadalmi szervezetig (Europa Nostra).

Ezen felül a társulás részesülhetett a Heritage Alliance felbecsülhetetlen tapasztalatából és szakértelméből: a nagyjából 100 független örökségi szervezet által alkotott angliai szövetség az elmúlt évtizedben évről évre aktívan rész vesz a *Heritage Counts* („az örökség számít/örökségi számítások”) címmel az angliai történelmi környezet állapotáról készülő felmérésekben.

Végül, a társulás kutatócsoportja két elismert nemzetközi szervezet képviselőiből állt össze, melyek az örökséghez kapcsolódó szaktudás terén valamint a kutatók körében széles körű hálózattal rendelkeznek Közép-Európában (a krakkói ICC esetében), valamint Nyugat-Európában s azon túl (a leuveni RLICC esetében).

A Nemzetközi Kulturális Központot (ICC) Lengyelország kormánya alapította 1991-ben, mint az interdiszciplináris kutatásnak, oktatásnak, kiadói tevékenységnek és kiállításoknak szentelt nemzeti kulturális intézményt. A nyilvános diplomáciai küldetését a z ICC a nemzetközi kulturális párbeszéd elősegítésével szolgálja, az örökséget érintő tevékenységében és felfogásában a tágabb Közép-Európa koncepcióját tekintve kiindulópontnak.

Az 1968-ban az ICOMOS kezdeményezésére Raymond Lemaire professzor által alapított Raymond Lemaire Nemzetközi Műemlékvédelmi Központ (RLICC) műemlékvédelmi mesterképzési kurzust kínál a Leuven-i egyetem mérnöki karán. A RLICC 40 éves interdiszciplináris képzési, kutatási és tanácsadási tapasztalattal rendelkezik Európában és világszerte az épített örökség megőrzése terén.

Mindkét szervezet rendszeresen működött együtt az Európai Unióval, az Európa Tanáccsal és az UNESCO-val.

A TÉNYEK

A FELMÉRÉS HATÁSKÖRE ÉS LÉPTÉKE

A CHCfE felmérést és elemzést 2014 folyamán az ICC és a RLICC végezte a hat projektpartner képviselőiből álló irányító testület támogatásával. A tényeken alapuló kutatások összegyűjtésére a társulás tagjainak kiterjedt hálózatai, valamint a European Heritage Alliance 3.3 más, a CHCfE projekt különböző fázisaiba szükség szerint bevont tagjainak segítségével került sor.

Miközben támogatja a Faro-i Egyezmény széles és dinamikus kulturális örökség-definícióját¹⁶, a projekt a tárgyi és ingatlan örökségre összpontosít. Mindemellert a projekt nem szűkíti a látókörét kizárólag egyedi épületekre, hanem kiterjeszti azt az ingó értékekre és az örökség szellemi vonatkozásaira is, amennyiben egyértelműen kapcsolódnak a tárgyi és ingatlan örökségi elemekhez.¹⁷

A CHCfE felmérés olyan kulturális örökség-kutatásokra összpontosított, amelyeknél az alkalmazott módszerek kiterjedtek a hatások és a világos tények értékelésére, de szükségszerűen számos projektet kizárt, amelyek az eredményeket nem elemezték ilyen módon. Ugyancsak nem jelenthető ki, hogy a felmérés minden e területen valaha végzett kutatásról tudomással volt, ez valószínűleg lett volna az idő, az erőforrások és hozzáférés adott korlátai miatt. Az sem volt lehetséges e korlátokon belül, hogy európai és nemzeti szinten gyűjtött statisztikai adatokat dolgozzunk fel és értékeljünk, tekintve a módszerek és a kulturális örökség fogalmának különbözőségeit.

Mindazonáltal a projekt nagyszámú jelentős tanulmányt vett figyelembe, melyek a kulturális örökség hatásával foglalkoznak, és a kutatási eredményeket három elemzési szint szerint rendezte: ez a makro-, közép- és mikro szint.

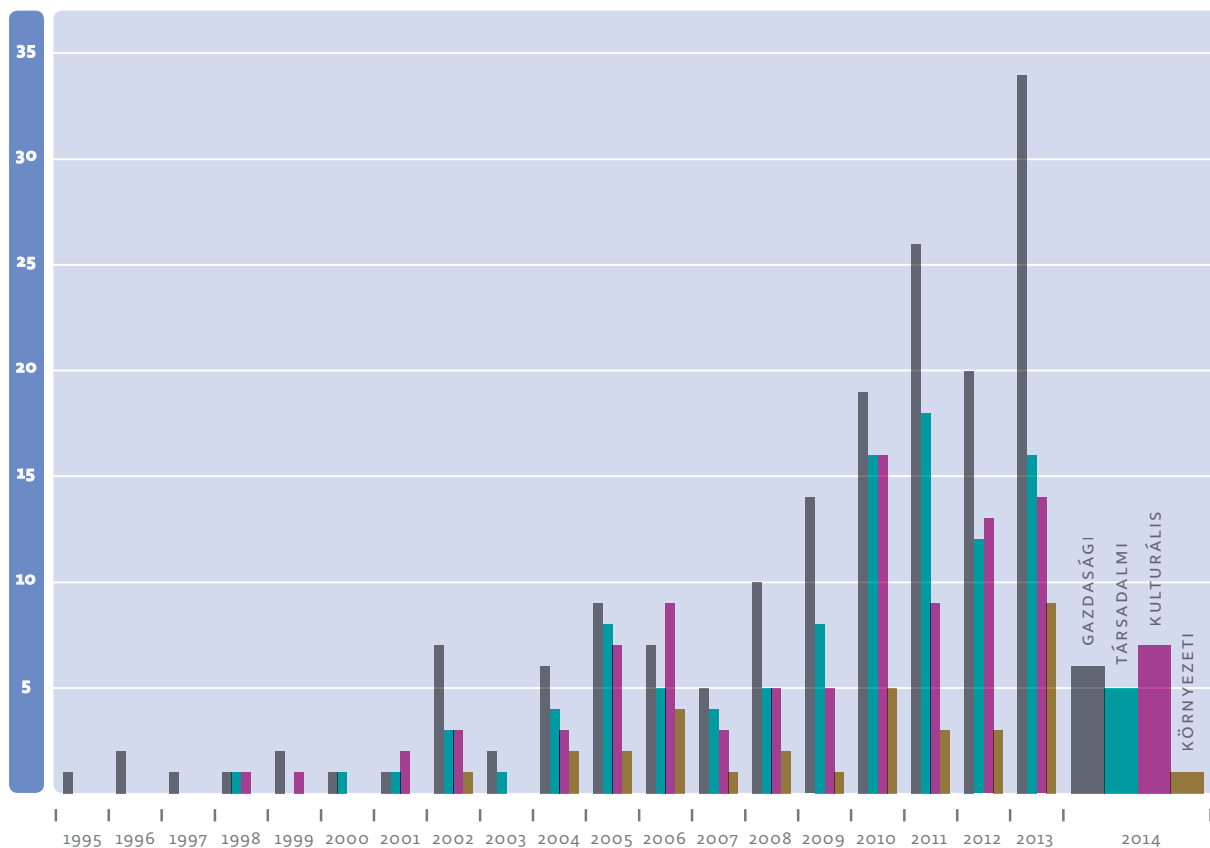
A jelentés makroszintjén (140 áttekintett tanulmány) elméleti kereteket állítottunk fel, mely az adatok szélesebb globális perspektívában való megértését teszi lehetővé. Ez a szint tehát kiterjed az örökség hatásának és e hatás mérésére Európában és a világ többi részén alkalmazott (mind mennyiségi, mind minőségi) indikátorok elméleti szakirodalmának áttekintésére.

A középszint az EU-ban végzett kutatások elemzése (221 elemzésre kiválasztott tanulmánnyal), melyek a kulturális örökség széleskörű hatásait tárgyalják helyi, regionális, nemzeti és európai szinten. Végül a kutatást mikro szinten esettanulmányok egészítették ki, az Europa Nostra díjjal kitüntetett kiemelkedő projektek reprezentatív mintájának bevonásával, melyek a való életből vett bizonyítékokat mutatnak be arra vonatkozóan, hogy az örökség egy vagy több területen is hatást gyakorol a gazdaság, kultúra, társadalom, környezet négy hatásterületéből.

NÖVEKVŐ ÉRDEKLŐDÉS A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG HATÁSÁNAK KUTATÁSA IRÁNT

Az összegyűjtött tanulmányok száma és típusa rávilágít a kulturális örökség hatását tárgyaló tanulmányok időbeli alakulására és az erre irányuló fokozódó érdeklődésre az EU-ban, melyet az A ábra mutat.

A növekedés aránya általánosságban is figyelemre méltó, és különösen jelentős a gazdasági vonatkozású tanulmányok esetében. Miközben a gazdasági tanulmányok még mindig vezetnek, az 1990-es évektől növekszik azok száma, melyek társadalmi és kulturális hatásokkal foglalkoznak. A környezeti hatásokra vonatkozó tanulmányok, új kutatási területről lévén szó, még mindig kisebb arányt képviselnek.

A ÁBRA. A BEÉRKEZETT TANULMÁNYOKBAN MEGJELENŐ HATÁSTERÜLETEK IDŐBELI FEJLŐDÉSE

FORRÁS: saját, a kutatás eredményei alapján.

A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG HATÁSÁRA VONATKOZÓ KUTATÁSOK FÖLDRAJZI ELOSZLÁSA

A felmérés során, melynek célja volt, hogy valamennyi EU tagállamra kiterjedjen – talán nem meglepő módon – az derült ki, hogy az Unió területét tekintve egyenetlen számú tanulmány készült. Különösen szembetűnő különbséget mutat a kutatások hatásköre és száma az EU-hoz 2004 előtt csatlakozott országok, és azok között, melyek 2004-ben vagy azt követően csatlakoztak: az utóbbiak körében kisebb számú, a hatásokat tárgyaló elérhető tanulmány és kutatás található.

A közép- és kelet-európai EU-tagállamokban a tervgazdálkodásnak alávetett több mint 40 éves múlt még mindig befolyásolja azt, ahogyan a döntéshozók a kulturális örökségről gondolkodnak, és ahogyan azt kezelik.

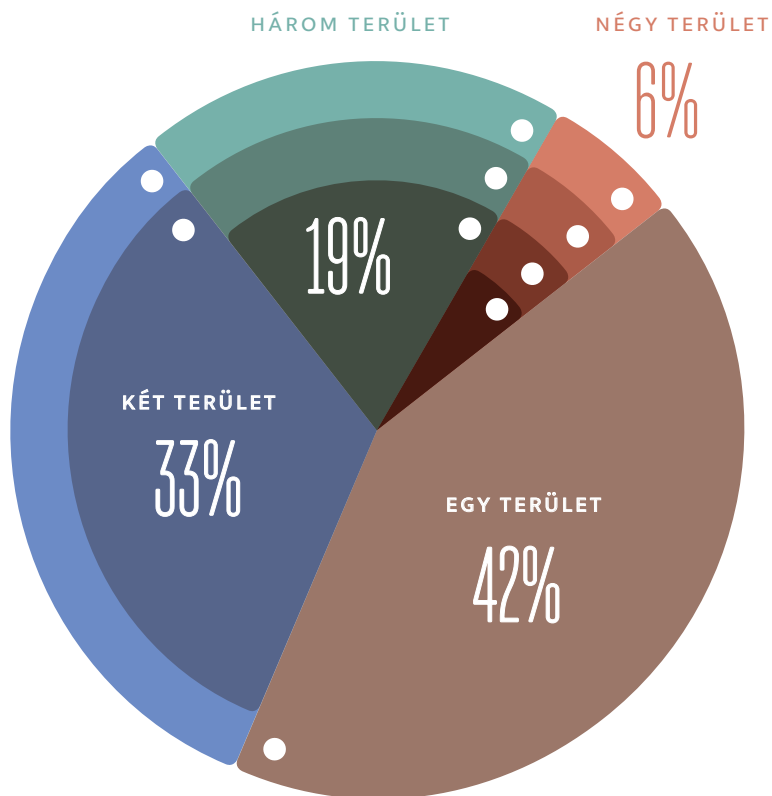
Bár néhány országban kimutatható (egyes esetekben EU programok által támogatva) megközelítésbeli váltás a kulturális örökség társadalompolitikai hatásának felmérése tekintetében, más országok még mindig az átmenet nehéz folyamataiban vannak. A kulturális örökség megővésének összefüggésében egyesek a gyors ütemű privatizáció kihívásaival, valamint a karbantartások hosszú távú elmaradása és a gondoskodás kultúrájának hiánya miatt nagyon jelentős állagmegővási hátralékkal szembesülnek, miközben a turizmus igényei erőteljes nyomást fejtenek ki.

Mégis, bármennyire is egyenetlen az eloszlás, kitűnik az, hogy az Európai Unióban (és azon túl) jelentős tudás áll rendelkezésre az oktatási és szakmai intézményekben, melyet az adatgyűjtés, kutatási módszerek fejlesztése, az eredmények kiértékelése érdekében hatékonyabban lehetne megosztani.

A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG HATÁSÁIRA VONATKOZÓ KUTATÁSOK ÁTFOGÓ MEGKÖZELÍTÉSE FELÉ

Az európai szintű kutatások kiterjedt, mélyebb kiértékelése világosan jelezte – amint azt a B ábra mutatja –, hogy az alapul vett tanulmányok mindössze 6%-a született mind a négy fő területet érintő átfogó tanulmányként. Ugyanakkor a tanulmányok spektruma és a többféle terület együttes vizsgálata megmutatja, hogyan fejti ki hatásait a kulturális örökség a gazdaság, társadalom, kultúra és környezet terén.

Ez elvezetett a tanulmányok „térképezéséhez”, amit a fogalmi ábra (C ábra) összegez, kiemelve a kulturális örökségben, mint a fenntartható fejlődés mozgatóerejében rejlő potenciált számos szakpolitikai területen.

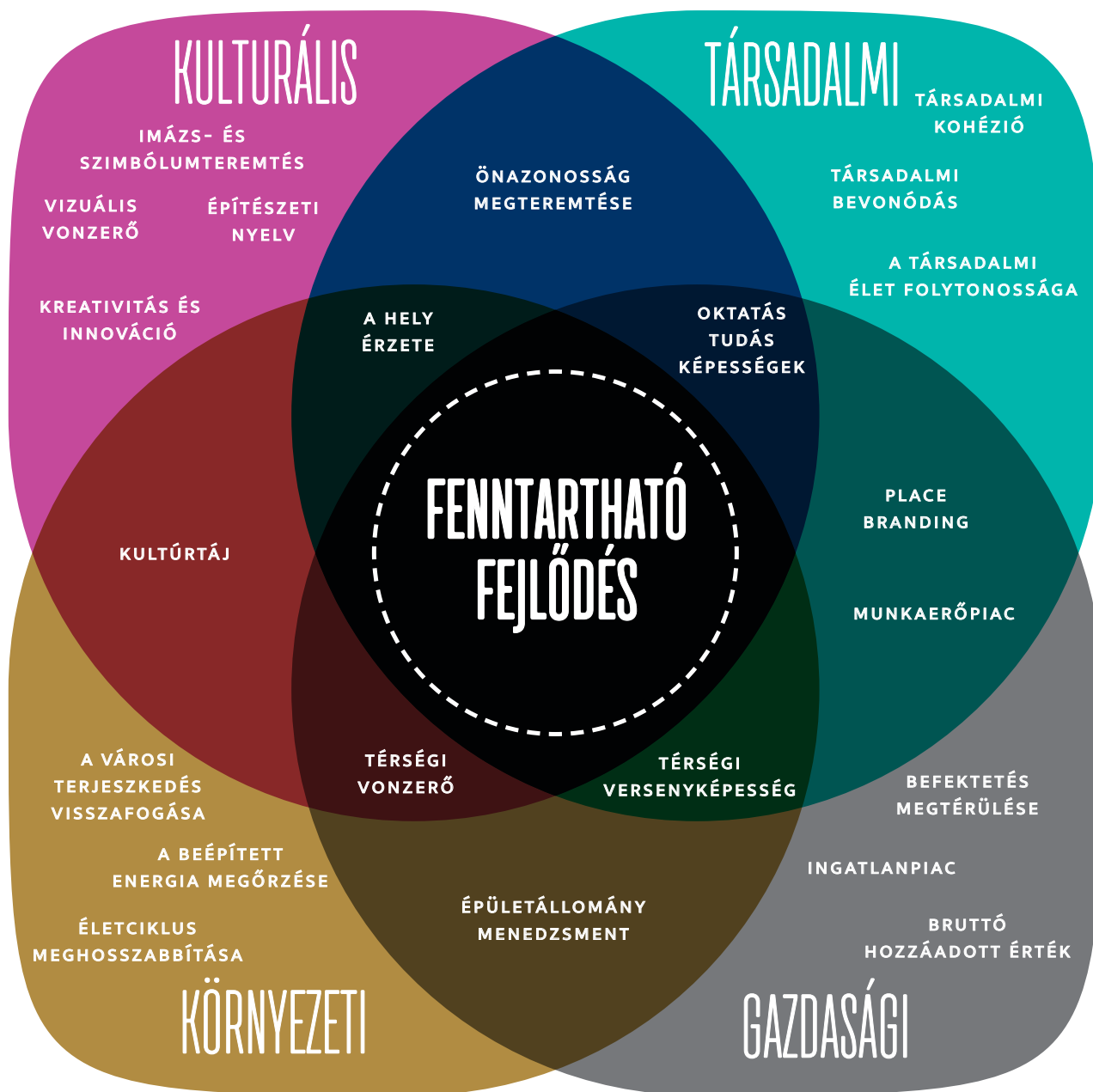
ÁBRA. A NÉGY HATÁSTERÜLET EGYÜTTSSÉGEINEK ARÁNYA AZ ÖSSZEGYŰJTÖTT TANULMÁNYOKBAN

FORRÁS: saját, a kutatás eredményei alapján.

A jelentésben bemutatott tények arra utalnak, hogy a kulturális örökség megővése „sokszorozóként” működik, mely által egy befektetés tovagyűrűző, az eredetileg tervezetten túllépő pozitív hatásokat hozhat, ezáltal növelve a kezdeti befektetés hasznosulásának és fenntarthatóságának mértékét.

Ezen túlmenően a CHCfE projektben elvégzett elemzés azt mutatja, – amint a jelentés következtetéseiben részletesebben megmagyarázzuk –, hogy a központi döntéshozó szereplők kulturális örökségbe való hosszabb távú befektetése (pl. munkahelyteremtés, társadalmi kezdeményezésekbe való befektetés, környezetvédelmi szolgáltatások) közvetett értékteremtő befektetésnek tekinthető, amely képes jelentős közvetlen hasznot hozni, ahogyan azt a C ábra mutatja.

Ez összehasonlítható a megelőző egészségügyben, így az egészségesebb életmódba való közvetett értékteremtő befektetés gyakran előre nem tervezett, de jótékony hatásaival, amely csökkenti a megbetegedések és egészségkárosodások közvetlen költségeit. Ilyen módon a CHCfE projektben végzett kutatás felhívja a figyelmet a tudatosság felkeltésének szükségességére – mind a kulturális örökség szektorban, mind a tágabb érintett szakpolitikai területeken – az e megközelítésben rejlő lehetőségek és a megszerzhető bőségesebb hasznok tekintetében.

C ÁBRA. AZ ÖSSZEGYŰJTÖTT TANULMÁNYOKBAN MEGHATÁROZOTT KÜLÖNBÖZŐ RÉSZTERÜLETEK A NÉGY TERÜLET DIAGRAMJÁRA VETÍTVE

FORRÁS: saját.

Végül, ez az elemzés sarkalatos ösztönzést és biztosítékot jelenthet arra, hogy a kulturális örökségre irányuló kutatás kiszélesítse hatáskörét, és átfogóbb szemléletre tegyen szert a kulturális örökség hatásait célzó jövőbeli kutatások során.

A hatáselemzés ilyen átfogó megközelítése alapvető lesz az örökség integrált igazgatási szemléletének megvalósításához az Európai Unióban, és garantálja azt, hogy a kulturális örökség sokoldalú haszna a gyakorlatban megvalósuljon.

📍 **A pécsi Zsolnay Kulturális Negyed (Magyarország)**

a pécsi Európa Kulturális Fővárosa projekt keretein belül valósult meg. Ma a város vonzerejét és ismertségét megalapozó legfontosabb helyszínek egyike.

A TÍZ KULCSFONTOSÁGÚ MEGÁLLAPÍTÁS

A kulturális örökség számít Európának projekt összefoglaló áttekintést nyújt azokról a bizonyító erejű tényekről, melyek bemutatják az Európa kulturális örökségébe való befektetés széles körű előnyeit. A jelentés számos, releváns adatokat és példákat tartalmazó tanulmányra hivatkozik és foglal össze, melyek nemcsak a kulturális örökség hasznosságát, hanem bizonyos esetekben a visszas hatásokat is bemutatják.

1 A kulturális örökség a magánszektor beáramló befektetéseiben, a kulturális kreatív városnegyedek kialakulásán, a tehetségek és a helyhez nem kötött üzletágak odavonzásán keresztül az európai régiók, nagy- és kisvárosok és vidékek vonzerejének kulcsfontosságú tényezője – ezáltal elősegíti a regionális versenyképességet, mind Európán belül, mind globális szinten.

PÉLDA

A PÉCSI ZSOLNAY KULTURÁLIS NEGYED Pécs – 2010-ben Európa kulturális fővárosa – regenerációs programjának központi eleme volt. Ez Közép-Európa egyik legnagyobb barnamezős kulturális beruházását jelentette a város fő bevételi forrását adó szén- és uránbányák bezárása után. (118-119. o.)

PÉLDA

A MODENA MELLETTI „MOTOR VALLEY” AUTÓIPARI CSOPORTOSULÁS azt mutatja, hogyan erősítheti az autó- és motorsport és az örökség a térségi önzononosságot, és hozhat létre újfajta kulturális intézmény-csoportot, amely magába foglalja az autóiipari vállalatokat, múzeumokat és levéltárakat, iparos- és turisztikai szervezeteket, továbbá sportlétesítményeket, melyek együtt segítik elő és erősítik a turizmust a térségben. (163. o.)

📍 Museo Ferrari az olaszországi Modena közelében

a multidiszciplináris Motor Valley klaszter része, mely Emilia Romagna tartomány versenyképességét segíti.

KÉP FORRÁSA:
Turismo Emilia Romagna
CC BY-NC-SA 2.0

PÉLDA

A kulturális örökség, beleértve az ipari örökséget, sok esetben kiindulópontja a kulturális alkotói negyedek kialakulásának, amilyen a **SHEFFIELD-I CREATIVE INDUSTRIES QUARTER (EGYESÜLT KIRÁLYSÁG)** és a **DUBLINI TEMPLE BAR (ÍRORSZÁG)**. A leromlott negyedek lepusztult, gyakran építészeti jelentős épületekkel hangulatuk, a hely sajátos szelleme révén olyan környezetet nyújtanak, amely vonzza az alacsony bérleti díjakat kereső, változatos társadalmi csoportokat, kulturális vállalkozókat és startupokat – jellemzően a kreatív ágazatból. A kulturális örökség megújítása erősíti a terület kulturális értékét, alapvető szerepet játszik a hely vonzerejének növelésében, és hozzájárul a gazdasági sikerességhez. (175. o.)

☉ Temple Bar az írországi Dublinban.

Dublin kulturális és kreatív negyede megújítja a környezetét kulturális eseményekkel, kézműves munkával, műemlékekkel, üzletekkel és éjszakai élettel.

Fotó: Jim Nix
CC BY-NC-SA 2.0

PÉLDA

A **DUBLINNAI** és tehetségközpontjának stratégiájával foglalkozó tanulmányok kimutatták, hogy ahogyan a város kiemelte a kulturális és örökségi vonatkozásokban rejlő egyediségét, és hangsúlyt helyezett azok eredetiségére, hozzájárult egy fiatal és kreatív réteg, és azok potenciális munkaadóinak megjelenéséhez. (162. o.)

2 A kulturális örökség egyedülálló önazonosságot ad az európai városoknak és vidékeknek, izgalmas narratívákat teremtve, melyek megalapozzák a kulturális turizmus fejlesztését és a befektetéseket vonzó hatékony marketingstratégiákat.

PÉLDA

Míg az **UNESCO VILÁGÖRÖKSÉG LISTÁJÁNAK** elsődleges célja az, hogy előmozdítsa a kiemelkedő egyetemes örökségi értékű helyszínek megértését és kezelését, a listára való felkerülést széles körben mint egyfajta márkajelzést tekintik, mely erős marketingeszközként működik. A 878 világörökségi helyszín alkotta keresztmetszeten végzett kutatás tizenkét kulcsterületet határoz meg, melyeken e helyszínek társadalmi gazdasági befolyást fejtenek ki, kimutatható módon többek között a turizmus fejlesztése és a beáramló befektetés terén. (126-127. o.)

PÉLDA Nagyobb általánosságban a befektetésre vonatkozó döntésekre egy adott helyszínen az erőforrások hozzáférhetősége, a felvevőpiachoz való kapcsolat, a potenciális ügyfelek és a költségek alapján kerül sor. Az e jelentésben elemzett tanulmányok azt jelzik, hogy az örökség a városi narratíva és márkaépítés része lett. Egy történelmi város, vagy akár egyetlen történelmi épület a hosszú távú hitelenség, megbízhatóság, feddhetetlenség, és sok esetben presztízs üzenetét közvetíti. (162. o.)

PÉLDA Egy, a németországi **HAMBURGBAN** végzett kutatás például igazolta, hogy az örökségi vonatkozású helyszínek, így az üzleti hasznosítású védett épületek a különböző cégek körében megbecsült székhelyeknek számítanak. A tanulmányok kimutatják, hogy az alkalmazottak 87%-a érezte azt, hogy jobb lett a munkakörnyezet egy történelmi épületbe költözve, és az ügyfelek 73%-a szintén pozitív jelzést adott. A kulturális örökség tényező az új befektetési helyszín kiválasztásában, különösen az informatikai vállalkozások és a magasan képzett munkaerőt foglalkoztató cégek számára. (161-162. o.)

3 A kulturális örökség jelentős munkahelyteremtő tényező egész Európában, mely sokféle típusú munkára, és képzettségi szintre terjed ki, a felújításhoz kapcsolódó építéstől és karbantartástól a kulturális turizmuson át a sok esetben a kreatív iparágakban működő kis- és középvállalatokig és startupokig.

PÉLDA A kulturális örökség szektor a becslések szerint minden egyes közvetlen munkahellyel 26,7 közvetett munkahelyet teremt, amely jóval több, mint pl. az autóipar, ahol ez a tényező 6,3. (154. o.)

PÉLDA Az Európában közvetlenül a kulturális örökség szektorban foglalkoztatottak számát valamivel több, mint 300 000-re becsülik, de a kulturális örökség munkahelyek létrehozását tudja előidézni más szektorokban is – a közvetetten létrejött munkahelyek száma eléri a 7,8 millió fő/év foglalkoztatást. (153-154. o.)

PÉLDA A Világbank tanulmánya (2001) kimutatta, hogy az épületfelújításokra fordított minden 1 millió USA dollár 31,3 munkahelyet teremt, míg a termelő iparágak esetén a befektetett azonos összeg csak 21,3 álláshelyet hoz létre a munkaerőpiacon. (155. o.)

PÉLDA A **LONDONI TATE MODERN (EGYESÜLT KIRÁLYSÁG)** példa arra, hogy milyen szerepet játszhat az ipari örökség egész kerületek átalakulásában. Egy év leforgása alatt ez a helyszín a harmadik leglátogatottabb turisztikai látványosság lett az Egyesült Királyságban, és meghatározó látványosság a londoni South Bank városrészben, figyelmet és látogatókat vonzva az addig felfedezetlen és fejlesztésben elmaradott környékre. Az építkezés, a központ, a kiszolgáló létesítmények és a hotelek működtetése 2100-3900 új munkahelyet teremtett, 75-140 millió font fogalmat generálva a gazdaságban, melyből 50-70 millió font tulajdonítható a Tate Modern hatásának. (159-160. o.)

📍 A londoni Tate Modern (Egyesült Királyság)

egy erőmű átalakított épületében kapott elhelyezést Londonban, potenciális gazdasági hatását 75 és 140 millió angol font közé teszik, a gazdaságban 2100-3900 új munkahelyet hozott létre.

Fotó: Jim Bowen
cc by 2.0

📍 A Tate Modern belső tere

A múzeum bejárati csarnoka és turbinaterme nagy léptékű szobrok és installációk kiállítóhelye.

KÉP FORRÁSA: Nick Garrod
CC BY-NC-ND 2.0

4 A kulturális örökség a kreativitás és innováció forrása, melyből új ötletek és problémákra adott megoldások születnek, és újító szolgáltatások jönnek létre – a kulturális javak digitalizálásától a legújabb virtuális valóság-technológiáig – abból a célból, hogy a történeti helyszíneket és épületeket értelmezzék és elérhetővé tegyék a lakosság és a látogatók számára.

PÉLDA Amint az **EPOCH PROJEKT**¹⁸ eredményei mutatják, a kulturális örökség információs technológiai újításokat ösztönözhet mind az örökségi források digitalizálása, mind a szélesebb közönségnek való bemutatást szolgáló virtuális technológiák révén. Az új termékek és szolgáltatások megnövekedett számú magas képzettségű munkaerőt igényelnek – mind a kínálati, mind a keresleti oldalon. (175. o.)

PÉLDA A kulturális örökség maga is az újítások forrása lehet, új ötleteket és megoldásokat hozva létre, mint a **FIRENZEI KREATÍV KLASZTER** keretében kifejlesztett lézeres eltávolító technika, melyet műalkotások tisztítására és védelmére használnak. (175. o.)

5 A kulturális örökség bizonyítottan eredményes a befektetések megtérülésében, továbbá jelentős adóbevételt generál a hatóságok számára mind az örökséghez kapcsolódó szektorok üzleti tevékenysége, mind közvetetten az örökségre irányuló projektek által kiváltott, tovagyűrűző további befektetések révén.

PÉLDA Az **ENGLISH HERITAGE (EGYESÜLT KIRÁLYSÁG)** megbízásából végzett (több, mint egymillió, 1995-2010 közötti ingatlanpiaci tranzakcióra kiterjedő) elemzés műemléki környezetben vagy annak közelében fekvő ingatlanok eladási és vételára tekintetében az ingatlanok értékének körülbelül 23%-os emelkedését mutatta ki. A befektetés megtérülését egy **BERLINBEN (NÉMETORSZÁG)** végzett kutatás is megmutatta, ahol az örökség ingatlanérték-növekedésben jelentkező hatása összesen 1,4 milliárd eurót tesz ki. (132. o.)

PÉLDA A **BORGUND-I ÚN. ÁRBOCTEMPLOM (NORVÉGIA)** egyedül az adóbevételt tekintve 628,5%-os évi megtérülést hoz a ráfordításokkal szemben, 2 millió nok-ra becsült fenntartási költség és 1,75 millió nok jegybevétel mellett. A tanulmány becslése szerint a templom, mint a térség fő látványossága, megközelítőleg 11 millió nok adóbevételt generál évente. (164. o.)

PÉLDA Az UNESCO világörökségi helyszín **PONT DU GARD-T (FRANCIAORSZÁG)** üzemeltető *L'Établissement public de coopération culturelle* (L'EPCC) évi 7 millió eurót költ a helyszín fenntartására, ebből 3,4 millió euró a helyi és térségi önkormányzattól származik. A L'EPCC a látogatóknak nyújtott szolgáltatásokból (étterem, parkolás, múzeum, ajándékbolt, jegyek) származó bevétele 3,6 millió euró. A számított közvetett hatás: a látogatók költségeinek összege az örökségi helyszínen kívül 135 millió euró, a becsült adóbevétel 21,5 millió euró. (164-165. o.)

☛ A norvégiai Borgund-i ún. árboctemplom

esetében 11 m NOK éves adóbevétellel az évi ráfordítások megtérülési aránya 628,5 %..

Fotó: Bob Witlox
CC BY-NC-ND 2.0

☛ A Pont du Gard UNESCO világörökségi helyszín,

melynek számított közvetett gazdasági hatása 135 millió euró, 21,5 m euró adóbevétellel.

Fotó: Tiberio Frascari
CC BY-SA 2.0

6 A kulturális örökség az erőforrásokat kímélő örökség-alapú településmegújító programok katalizátora

PÉLDA

Tanulmányok igazolják, hogy a műemlék-felújításokon alapuló fejlesztési stratégiák, így a **GRANGER TOWN** Európai Unió kulturális örökség díjával (Europa Nostra-díj) elismert megújítása a nagy-britanniai **NEWCASTLE UPON TYNE-BAN (EGYESÜLT KIRÁLYSÁG)**, és különböző európai városok, így **KRAKKÓ**, **LILLE**, **LIVERPOOL**, **MANCHESTER** történeti városrészeihez kapcsolódó kezdeményezések, ahol az örökséghez kapcsolódó integrált irányítási szemléletet alakítanak ki, a tágabb környezet megújítását eredményezik. (145. o.)

PÉLDA

Így például a kulturális örökség kulcsszerepet játszott a **BELFAST-I CATHEDRAL QUARTER (ÉSZAK-ÍRORSZÁG, EGYESÜLT KIRÁLYSÁG)** megújításában, ahol, míg a negyedek érintő, a kulturális örökséghez nem kapcsolódó befektetések

📍 **A Granger Town
Newcastle upon Tyne-ban**

(Egyesült Királyság) az
épített örökséget a városi
megújítással összekapcsoló
stratégia példája

Fotó: Kay Williams
© BY-NC-ND 2.0

📍 **Pszczyna-i kastély,
Lengyelország**

Felújítása pozitív hatással volt a város arculatára, erősítette a helyi lakosok büszkeségérzetét és a kulturális tevékenységekben való részvételét.

Fotó: Rafał Nalepa
CC BY-NC-ND 2.0

📍 **A svédországi Jamtli
beltéri és szabadtéri múzeum**

pozitív tanulási tapasztalatokat nyújtott fiataloknak, ösztönözve őket hivatalos tanulmányaik folytatására.

Fotó: Roine Johansson
CC BY-NC-ND 2.0

kevés, vagy semmilyen hatással sem voltak a környék vonzóbbá tételére a befektetők számára, addig az örökséget célzó befektetés a megújulás hajtóerejévé tudott válni. (162. o.)

7 A kulturális örökség az Európát érő klímaváltozás kihívásaira adható válasz része, többek között a történeti épületállományban megtestesülő energia megőrzése és újrahaznosítása révén

PÉLDA A meglévő épületállomány újrahaznosítása és felújítása környezeti haszonnal jár, ehhez járul hozzá, hogy az 1890 előtti középületek energiahatékonysága egyre több adat szerint legalábbis eléri, de esetenként meghaladja a legkorszerűbb modern épületekét. Környezetvédelmi szempontból a meglévő épületekbe beépített energia a megőrzésük melletti legerősebb érvek egyike. (147. o.)

PÉLDA A meglévő épületek fenntartása és újrahaznosítása hozzájárul a városok túlnövekedésének mérsékléséhez, meghosszabbítva az épületek és az épületszerkezetek fizikai használati ciklusát, és segítve a hulladékkepződés visszafogását. (141. o.)

8 A kulturális örökség hozzájárul az életminőséghez, karaktert és hangulatot ad a városnegyedeknek, városoknak és vidékeknek Európaszerte. Az örökségnek köszönhetően, ezek a kedvelt lakó-, munka és kikapcsolódási helyek vonzóvá válnak az ott lakók, a turisták és a kreatív társadalmi csoportok számára egyaránt.

PÉLDA A **KRAKKÓI VÁROSFELJESZTÉSI INTÉZET (LENGYELORSZÁG)** által végzett kutatás azt mutatja, hogy a lengyelországi történelmi városközpontok eredményes műemléki felújításai hatottak a helyi lakosság életminőségére, megnövelték a városok turisztikai vonzerejét, és jobbá tették az adott városról kialakult képet.

PÉLDA A **MECHELENBEN (BELGIUM)** végzett, a város örökségének társadalmi-gazdasági hatását vizsgáló esettanulmány szerint az örökség és annak eredményes megővése olyan tényezők, melyek hozzájárulnak a polgárok életminőségéhez. Az örökséget a városról kialakított pozitív kép erősítése szempontjából magas értékkel jelölték meg, a megkérdezett polgárok 84 %-a válaszolta azt, hogy az örökség a város megújult arculatának legfontosabb eleme. (214-215. o.)

PÉLDA Egy az Egyesült Királyságban készített tanulmány pozitív összefüggést mutatott ki egy-egy helyszín turisztikai vonzereje és a között, hogy milyen számú és jellegű örökségi értékek találhatók ott. Az örökségközpontú megújítás által érintett területek élettelinek bizonyultak, és használóik pozitívan értékelték őket. A válaszadók 89 %-a egyetértett, vagy nagy mértékben egyetértett azzal, hogy a befektetés kellemes hangulatú környezetet hozott létre. A megkérdezettek 93 %-a állította, hogy a történeti környezetbe való befektetés javította a közvetlenül érintett terület arculatát, és 91%-uk mondta azt, hogy a projekt az egész város jobb megjelenését eredményezte. (125-126. o.)

PÉLDA A kreatív társadalmi réteget különböző tanulmányok értékesnek tartják abból a szempontból, hogy vonzerőt jelent a befektetők számára, különösen az új technológiák és az innováció terén. A kutatások **HOLLANDIÁBAN** pl. azt mutatták ki, hogy a **KREATÍV TÁRSADALMI RÉTEG** az esztétikai értékekre, a történeti épületekre és a természeti szépségre tekintettel választ lakó- és munkahelyet. (162. o.)

9 A kulturális örökség alapvetően ösztönzi az oktatást és az élethosszig tartó tanulást, beleértve ebbe a történelem jobb megértését csakúgy, mint az állampolgári önérzetet és kötődést, elősegíti az együttműködést és a személyes fejlődést

PÉLDA Az örökség ösztönző erőt jelenthet a tanulmányaikat valamilyen okból megszakított személyek számára, hogy folytassák az ismereteik és képességeik fejlesztését. Az **ÖSTERSUND-I JAMTLI MÚZEUM (SVÉDORSZÁG)** – az Östersund-i Jamtland és Härjedalen térségi múzeuma – egy történeti épületekből álló szabadterei, és egy beltéri kiállítást foglal magába. A területi levéltárral és a helyi középiskolával együttműködve a múzeum fiatalok pozitív tanulási élményekhez juttatását célzó programot szervezett, melynek eredményeként egyharmaduk újra folytatta az iskolai tanulmányait. (142. o.)

PÉLDA A **PSZCZYNA-I KASTÉLYMÚZEUM (LENGYELORSZÁG)** azt mutatta meg, hogy a látogatás leggyakoribb motivációja a kellemes környezetben való időtöltés, de ezzel egyidejűleg az ismeretlen dolgok megismerése volt: „Bár nagyon gyakran [...] fontosabb a pihenés és a családdal vagy barátokkal való kellemes időtöltés, az örökségi helyszínek látogatói közül sokan azzal az érzéssel távoznak, hogy új ismeretekhez, új inspirációhoz jutottak, vagy hogy kíváncsiság ébredt bennük.” (141. o.)

10 A kulturális örökség a fentebb említett pozitív hatások közül számosat egyesítve társadalmi tőkét épít és a társadalmi összetartozást erősíti a közösségekben Európa-szerte, keretet ad a részvételhez és bekapcsolódáshoz, és segíti a beilleszkedést

PÉLDA A történeti épített környezet és a társadalmi tőke összefüggése a történeti épületek jelenlétére támaszkodva a hely érzetének erősítésén keresztül valósul meg, ez hozza létre azt a közeget, melyben az emberek közötti kapcsolódások kialakulhatnak és megerősödhetnek.

PÉLDA A **HERITAGE LOTTERY FUND (EGYESÜLT KIRÁLYSÁG)** által végzett kutatás például azt mutatja, hogy az örökséggel kapcsolatos projektekben résztvevők fejlesztették különféle képességeiket, így kutatási képességeiket, valamint önbizalmukat és (a csapatban végzett munka, a prezentáció, előadásokon való részvétel, interjúkészítés, megfigyelés által) társas és kommunikációs készségeiket, informatikai és műszaki felkészültségüket. (137. o.)

PÉLDA A kulturális örökség ilyen módon közösségi fókuszpontként fontos tényezője lehet a társadalmi tőke kialakításának azáltal, hogy alkalmakat nyújt a különböző

📍 **Madártávlati kép
a spanyolországi Cordoba
történelmi városközpontjáról**

a római híddal, a hídi kapuval,
Calahorra-toronnyal és a környező
városrészekkel, melyek 2014-ben az
EU kulturális örökség díjában (Europa
Nostra-díj) részesültek.

korosztályok, régi és új lakosok, különböző etnikai és vallási csoportok közötti kapcsolatok és hidak építésére – mind magukon az örökségi helyszíneken és múzeumokon belül, mind a létesítmények kávézóiban és üzleteiben. Az örökséggel foglalkozó szervezetek által nyújtott önkéntességi programok olyan hasznokat hoznak a résztvevők számára, mint a nemzedékek közötti kapcsolódások, a személyes találkozások és a kötődés. E programok pozitívan befolyásolják az emberek közötti kölcsönös megértést is. (177. o.)

AZ ÖT STRATÉGIAI AJÁNLÁS

A *CHCfE* projekt pillanatfelvételt ad az EU-tagállamokban jelenleg elérhető és hozzáférhető, a kulturális örökség gazdaságra, társadalomra, kultúrára és környezetre gyakorolt széles körű hatásaira vonatkozó adatokról. E projekt tíz legfontosabb következtetése inspiráló és cselekvésre buzdító képet ad, mely megerősíti azt – amennyiben ez megerősítést igényel –, hogy a kulturális örökség számít Európának.

A projekt eredményei alátámasztják azt a szakpolitikai irányt, melyet az EU megkezdett, világosan jelezve, hogy milyen potenciált hordoz a kulturális örökség a fenntarthatóbb és virágzóbb Európa megteremtésének stratégiai erőforrása-ként. Azt is megmutatja ugyanakkor, hogy a megelégedettségre nincs semmi ok: a hatékony döntés-előkészítést és szakpolitikai fejlesztéseket biztosító kutatási alapadatok még nem teljesek, és erőteljesen igénylik a további erőfeszítést, ha a meghirdetett célt, az integrált szemléletű kulturális örökségi igazgatást el szeretnénk érni.

A *CHCfE* projekt során összegyűjtött adatok alapján a *CHCfE* munkacsoport a következő 5 stratégiai javaslatot fogalmazza meg:

① A TÉNYSZERŰ INFORMÁCIÓKON ALAPULÓ SZAKPOLITIKA ELŐSEGÍTÉSE

A kulturális statisztikát illető, jelenleg futó EU kezdeményezések keretein belül az EU intézményei és a tagállamok

- tartsák fenn és mozdítsák elő az Európa gazdaságára, társadalmára, kultúrájára és környezetére gyakorolt hatásokat jelző, mind mennyiségi, mind minőségi jellegű adatok gyűjtésének, kezelésének és értelmezésének átfogó megközelítését;
- használják az e projektben kidolgozott kereteket az örökségi hatások beazonosítását, meghatározását és kategorizálását illetően;
- támogassák az örökségi hatásvizsgálatokat végző és a kulturális (örökségi) statisztikát készítő felelős szakmai szereplők megfelelő képzését.

② A HATÁSOK MÉRÉSE

Az EU intézményei kulcsszerepet játszhatnak abban, hogy valamennyi mérvadó szereplő és résztvevő rendszeresebb és átfogóbb módon végezze a kulturális örökség hatásainak mérését azáltal, hogy

- meghatározzák és terjesztik a jó gyakorlatot;
- követelményeket vezetnek be az EU támogatásokból finanszírozott projektek részére, hogy azok végezzenek átfogó hatáselemzést, vizsgálva mind a rövid, mind a hosszú távú hatásokat.

③ A TRENDEK NYOMON KÖVETÉSE

Az Európai Bizottság aktívan segítse a kulturális örökséggel kapcsolatos változások trendjeinek hosszú távon való nyomon követését, annak érdekében, hogy tájékoztatást nyújtson a döntéshozóknak valamennyi szinten. Bármely jövőbeli nyomon követési struktúra (esetleg egy kutatóintézeti szervezeti egység formájában) gyűjtse össze és adja közre a különböző EU-tagállamokban készült tanulmányokat. Szintén feladata kellene, hogy legyen az örökségi értékek állapotára, valamint a kulturális örökséggel kapcsolatos nehézségekre és döntési szintekre vonatkozó rendszeres EU-jelentések közreadása. E jelentéseknek foglalkozniuk kellene a tudásunkban témakörönként illetve régióként észlelt hiányosságokkal is.

④ AZ ADATOK MEGOSZTÁSA ÉS TERJESZTÉSE

Mivel a folyamatos adatgyűjtés és rendszerezés sarkalatos fontosságú a jövőbeli tájékozott szakpolitikai döntések meghozatalában, a *CHCfE* munkacsoport hangsúlyozza, hogy

- az e projektben összegyűjtött adatokat minden érdekelt szereplő számára széles körben és ingyen hozzáférhetővé kell tenni;
- az e projektben elvégzett felmérésnek szerkeszthető, a szempontok és tartalom tekintetében bővítésre alkalmas formában kell hozzáférhetőnek maradnia;
- a térségi és helyi hatóságokat különösen is ösztönözni kell e projekt eredményeinek alkalmazására a kapacitásaik fejlesztésében és a jó gyakorlatra vonatkozó iránymutatásként.

⑤ A LEHETŐ LEGJOBB HATÁS ELÉRÉSE

Egyezve az európai szinten az EU Minisztertanácsa és az Európai Bizottság által elfogadott legújabb irányítási dokumentumokkal, és összhangban az összegyűjtött tényszerű adatokkal, a *CHCfE* munkacsoport hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a kulturális örökségnek a (gazdasági és társadalmi) szektorokat átfogó hatása minél inkább érvényesülhessen, a következő módokon:

- Az EU intézményei és a tagállamok a kormányzás valamennyi szintjén – nemzeti, térségi és helyi – az örökségre vonatkozóan alakítsanak ki

és kövessenek integrált megközelítést. Más szavakkal, biztosítsák azt, hogy az örökség a döntések jó sodorvonalába kerüljön azáltal, hogy

⊙ valamennyi kapcsolódó intézkedés, program és kezdeményezés részévé teszik az örökség gondozását, védelmét és megfelelő használatát

⊙ felhívják a figyelmet azon előnyökre, melyeket a kulturális örökség terén a felső strukturális szinten megvalósuló befektetések hozhatnak a szakpolitikai területek egészen széles körében

● A részvételen alapuló döntéshozatalt meg kell erősíteni, bevonva valamennyi érintett szereplőt és a civil társadalmat a kulturális örökséget érintő stratégiák és szakpolitika kialakításába

● Különös hangsúlyt és elismerést kell biztosítani az örökség térségi és helyi fenntartható fejlődéshez való pozitív hozzájárulásának – az „intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés” erőforrásaként, és az „integráló, újító és alkalmazkodó társadalmak” kifejlesztésének egyik alapjaként – a Strukturális Alapok (2016-17) félideős összefoglalójának szellemében, és a Strukturális Alapok 2020 utáni új generációjára készülve.

JEGYZETEK

- 1 Az EU Tanácsának 2014. május 21-én elfogadott következtetései a fenntartható Európa stratégiai erőforrásául szolgáló kulturális örökségről online elérhető: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XGo614\(08\)&from=DE](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XGo614(08)&from=DE)
- 2 Az Európa 2020 stratégia online elérhető (magyar nyelven): http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_HU_ACT_part1_v1.pdf
- 3 A helyzetértékelő tanulmány elérhető online (angol nyelven): http://www.europanostra.org/UPLOADS/FILS/Towards-an-EU-Strategy-for-Cultural-Heritage_final.pdf
- 4 A European Heritage Alliance 33 tagszervezeteinek teljes listája elérhető online: <http://www.europeanheritagealliance.eu/members/>
- 5 Az Európa Tanácsnak a kulturális örökség társadalmi értékéről szóló keretegyezményét (Faro-i egyezmény) 2005. év október 27-én fogadták el, az egyezmény szövege online elérhető: https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1200110.tv
- 6 A Hangzhou-i Nyilatkozatot – Placing Culture at the Heart of Sustainable Development Policies („A kultúra legyen a szíve a fenntartható fejlődési politikáknak”) – 2013 május 17-én fogadták el. A nyilatkozat szövege online elérhető: <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/images/FinalHangzhouDeclaration20130517.pdf>
- 7 A 2010 december 9-én kelt Brugge-i Nyilatkozat – *Cultural Heritage: a Resource for Europe. The Benefits of Interaction* – online megtalálható: <http://www.frh-europe.org/wp-content/uploads/2012/05/2010-Cultural-heritage-a-resource-for-Europe-Conference-report1.pdf>
- 8 A 2013 november 13-14-én Vilniusban tartott A kulturális örökség és az EU 2020 stratégia című konferencia zárónyilatkozata online megtalálható: http://www.kunstenenergoed.be/sites/default/files/uploads/pdf/final-statement-european-conference-cultural-heritage-and-the-EU-2020-strategy_2013_en.pdf
- 9 Online elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XGo614%2808%29>
- 10 Online elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XG1223%2801%29>
- 11 Online elérhető: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com\(2014\)0477_/com_com\(2014\)0477_hu.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com(2014)0477_/com_com(2014)0477_hu.pdf)
- 12 A jelentés letölthető: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/news/getting-cultural-heritage-work-europe>
- 13 Online elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AC%3A2014%3A463%3AFULL>
- 14 A *The Mind and Body of Europe* című Nyilatkozat az új európai narratíváért megtalálható online: http://ec.europa.eu/culture/policy/new-narrative/documents/declaration_en.pdf
- 15 The Namur Declaration online elérhető: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802f8a59>
illetve <http://declarationdenamur.eu/>
- 16 A Faro-i egyezmény szerint a kulturális örökség „azon múltból örökölt értékordozó források együttese, amelyeket az emberek - függetlenül a tulajdonviszonyoktól - a saját állandóan fejlődő értékeik, hiedelmeik, hitük, tudásuk és hagyományaik tükröződéseként és kifejeződéseként határoznak meg, magában foglalja a környezet mindazon vonatkozásait is, amelyeket az idők folyamán az ember és az egyes helyszínek közötti kölcsönhatás eredményezett” (2 a cikkely).
- 17 Európa múzeumainak értékeire vonatkozó konkrétabb áttekintésre ld. a Network of European Museum Organisations (NEMO) újabb tanulmányát, melynek címe *Museums 4 Values – Values 4 Museums*, és elérhető online: http://www.nemo.org/fileadmin/Dateien/public/NEMO_documents/NEMO_four_values_2015.pdf
- 18 Az EPOCH projekt eredményei megtalálhatók online: http://cordis.europa.eu/project/rcn/80601_en.html

A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG SZÁMÍT EURÓPÁNAK – A PROJEKT

A kulturális örökség számít Európának projekt 2013 júliusa és 2015 júniusa között valósult meg az Európai Bizottság támogatásával, válaszként a „Az EU kulturális örökség-stratégiája felé – állásfoglalás a kutatásért” című, a European Heritage Alliance 3.3 által 2012-ben kiadott helyzetfelmérő tanulmányra.

E projekt különböző EU tagállamokban megvalósult, a kulturális örökség gazdasági, társadalmi, kulturális és környezeti hatásaira vonatkozó, tényekre alapuló kutatások gyűjtésére irányult, azzal a hármas célkitűzéssel, hogy bemutassa a kulturális örökség, mint a fenntartható Európa stratégiai erőforrásának értékét és jelentőségét; hogy felkeltse a közösség tudatosságát ezen erőforrás iránt; és hogy stratégiai javaslatokat tegyen az európai döntéshozók elé.

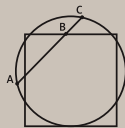
A projektet az Europa Nostra koordinálta a valamennyi projektpartner magába foglaló irányító testületen keresztül. E partnerek az ENCATC (European Network on Cultural Management and Cultural Policy Education - Kulturális Közigazgatási Képzési Központok Európai Hálózata), Europa Nostra (Az európai kulturális örökségvédelem hangja), Heritage Europe (Történelmi városok és régiók európai szövetsége), az angliai The Heritage Alliance, Nemzetközi Kulturális Központ (Krakkó) és a Leuven-i Raymond Lemaire Nemzetközi Műemlékvédelmi Központ, melyek a kulturális örökség hatásának mérésére irányuló meglévő kutatások és esettanulmányok EU szintű gyűjtését és értékelését végezték

© Copyright – CHCFE Munkacsoport – Minden jog fenntartva

ELECTRONIC VERSION OF THE FULL REPORT AVAILABLE AT
www.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope

encatc

MIĘDZYNARODOWE
CENTRUM
KULTURY
INTERNATIONAL
CULTURAL
CENTRE

The
Heritage
Alliance